

LUT School of Business and Management

Kauppatieteiden kandidaatintutkielma
Kansainvälinen liiketoiminta

Nuorten sijoittamishalukkuuden ja asenteiden ymmärtäminen Understanding young people's attitudes towards saving and investment

6.1.2018

Tekijä: Olli-Ville Toskala

Ohjaaja: Terhi Tuominen

TIIVISTELMÄ

Tekijä:	Olli-Ville Toskala
Tutkielman nimi:	Nuorten sijoittamishalukkuuden ja asenteiden ymmärtäminen
Akateeminen yksikkö:	School of business and management
Koulutusohjelma:	Kauppatiede / Kansainvälinen liiketoiminta
Ohjaaja:	Terhi Tuominen
Hakusanat	säästäminen, sijoittaminen, tuotto, riski, sijoituskäyttäytyminen, käyttäytymistaloustiede

Kandidaatintutkielman tarkoituksena on ymmärtää ja selvittää nuorten asenteita sijoittamiseen ja säästämiseen. Tavoitteena on ymmärtää, miksi sijoittaminen voidaan kokea hankalammaksi ja monimutkaisemmaksi kuin se todellisuudessa on. Lisäksi pyritään selvittämään mitä haastateltavat ajattelevat sijoittamiseen liittyvistä riskeistä ja tuotto-odotuksista. Kaikilla haastatteluun osallistuvilla olisi mahdollisuus sijoittaa joitakin summia, mutta he eivät kuitenkaan ole sijoittaneet varojaan.

Tutkielma koostuu teoreettisesta ja empiirisestä osasta. Teoriaosuus keskittyy käsittelemään erilaisia sijoitusvaihtoehtoja, kuten osakkeita ja pankkien tarjoamia rahastoja sekä käyttäytymistaloustieteen teorioita, jotka vaikuttavat tavallisten kuluttajien käyttäytymiseen ja ajatusmaailmaan. Empiriaosuudessa selvitetään haastateltavien tietämystä ja asenteita sijoittamiseen ja säästämiseen kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Tämän lisäksi pohditaan, mikä voisi olla hyvä vaihtoehto sijoittamisen aloittamiseen ja sijoituskynnyksen madaltamiseen. Empiirinen osuus toteutettiin kolmen henkilön teemahaastattelulla, mikä tarkoittaa, että haastatellut saivat vastata annettuihin kysymyksiin vapaasti sekä keskustella aiheesta haastattelijan kanssa.

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että kaikki tutkittavat suhtautuivat sijoittamiseen melko avoimin mielin, eivätkä sulkeneet mahdollisuutta aloittaa sijoittaminen joskus tulevaisuudessa. Sijoittamisen riskit ja siihen tarvittava rahamäärää pidettiin melko suurena. Tietämyksen lisääminen ja positiivinen esimerkki mainittiin tärkeimmiksi tekijöiksi

sijoittamisen aloittamisen helpottamiseksi. Sijoittamisen pääasiallisena motiivina puolestaan koettiin olevan omaisuuden kartuttaminen.

ABSTRACT

Author: Olli-Ville Toskala
Title: Understanding young people's attitudes towards saving and investment
School: School of Business and Management
Degree programme: Business Administration / International Business
Supervisor: Terhi Tuominen
Keywords: Saving, investment, profit, risk, financial behavior, behavioral economics

The Purpose of this bachelor's thesis is to understand and examine the attitudes of young people towards investing and saving. The Objective is to find out why investing is often considered more difficult or complicated than it actually is. In addition, one goal was also to examine the interviewee's expectations of risks and possible profits. All interviewees had some extra funds to invest but so far, they haven't bothered.

The Study consists of both theoretical and empirical sections. The Theoretical section focuses on different options for investment such as stocks and various mutual funds offered by banks for example. In addition, we focus on consumer behavior and behavioral economics that affects the average consumer's actions and attitudes. The Empirical section is to examine the financial literacy and attitudes of the interviewees with the help of qualitative research. Furthermore, we discuss some good ways to start investing and how to make it less overwhelming. The Empirical section was executed using a theme interview with three interviewees who had the chance to discuss rather freely about the topic with the interviewer.

In conclusion, we can say that all interviewees were quite open-minded to the possibility on investing money in the future. The Risks and funds needed to get started were both somewhat exaggerated. Gaining more information and having positive examples were seen as the most important factors in making investing less overwhelming. Rather unexpectedly, the main motivation behind investing was to increase one's wealth.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	6
1.1 Työn tausta ja tavoitteet.....	7
1.2 Aikaisempia tutkimuksia	9
1.3 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelmat sekä rajaukset	12
1.4 Tutkimuksen toteutus	13
2. Säästäminen ja sijoittaminen.....	14
2.1 Sijoittaminen ja sen käsitteet.....	14
2.2 Markkinapaikat	15
2.3 Sijoitusinstrumentteja.....	16
2.4 Osakesäästäminen	16
3. Sijoituskäyttäytyminen ja siitä tehdyt tutkimukset	18
3.1 Asenteet ja tietämys	17
4. Haastattelut nuorten asenteista sijoittamiseen	23
4.1 Tutkimusmetodi ja -suunnitelma	23
4.2 Haastatteluiden toteutus	25
4.3 Vastausten analysointi	26
4.3.1 Sijoittaminen tulevaisuudessa	26
4.3.2 Perehtyminen sijoitustoimintaan ja tietämys	27
4.3.3 Sijoittamisen korkea kynnyks.....	28
4.3.4 Sijoittamisen motiivit	29
4.3.5 Sopiva sijoitustapa	30
5. Yhteenveto ja johtopäätökset.....	31
5.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja jatkotutkimukset.....	33
6. Lähteet:.....	35

LIITTEET:

Liite 1. Haastattelurunko

1. Johdanto

Yksi kansantaloustieteen keskeisistä opetuksista on, että vaurastua voi vain säästämällä osa tuloistaan. Vahingossa kukaan tuskin saa omaisuuttaan kartutettua, vaan mukana on täytynyt olla ainakin jonkinlaista suunnitelmallisuutta (Saario 2015, 16). Kandityöni käsittelee korkeakoulussa opiskelevien nuorten, jotka eivät opiskele kaupallista alaa, sijoitushalukkuutta, sekä asenteita sijoittamiseen. Päätin rajata empiiriseen osaan osallistuvat omanikäisiini nuoriin, joilla olisi jonkin verran ylimääräistä rahaa säästössään, mutta jotka eivät ole sijoittaneet rahojaan.

Pörssien osakeindeksit ovat olleet viime aikoina poikkeuksellisen korkealla. (Pörssisäätiö 2018) Tämä tarkoittaa, että säästämällä ja sijoittamalla erityisesti osakkeisiin on omaisuuttaan voinut kartuttaa merkittävästi viime vuosien aikana. Osakkeiden tuotto, sekä muukin sijoittaminen on todistettavasti ollut kannattavampaa, kuin rahojen pitäminen pankkitilillä hetkellisistä kurssilaskuista ja finanssikriiseistäkin huolimatta (Ikäheimo et al. 2014, 86). Olenkin huomannut, että osa kaltaisistani nuorista ei ole kiinnostunut sijoittamisesta tai kokevat sen liian vaikeaksi. Voi olla, että arjen muut kiireet helposti tuntuvat tärkeämmältä kuin säästäminen ja sijoittaminen ja kynnyksellä sijoittamiseen koetaan liian korkeaksi.

Aiheeni on sikäli ajankohtainen, että taloudella menee tällä hetkellä hyvin. Muun muassa parantuneen työmarkkinatilanteen ansiosta yhä useammalla nuorella saattaisi olla varallisuutta, jota lähteä kartuttamaan. Nuorista on myös tullut merkittävä kuluttajaryhmä, mikä tarkoittaa, että heillä on varoja käytettävissä enemmän kuin aikaisemmin (Tilastokeskus 2009). Lisäksi nuorten asenteista sijoittamiseen on tehty melko vähän kvalitatiivista tutkimusta. KTM Mika Pesonen kirjoittaa kirjassaan Säästäjästä sijoittajaksi (21, 2011), että noin 30 prosenttia suomalaisista tietää tarkalleen omaisuutensa arvon tarkasti, mikä viittaa siihen, että sijoittamiseen ja varallisuuden kartoittamiseen ei haluta paneutua. Tämä koskee ainakin pääosin vanhempaa väestöä, joten ehkä nuorempi sukupolvi voisi olla enemmän kiinnostunut sijoittamisesta ja varallisuuden kartuttamisesta. Olen itse ollut kiinnostunut sijoittamisesta jo melko nuoresta lähtien, mutta uskon, että nuoret, jotka eivät opiskele kaupallista alaa, eivät välttämättä ole yhtä kiinnostuneita aiheesta. Itse olen laittanut säästöni pääasiassa osakkeisiin, sekä osakerahastoihin, mutta

joutunut aika ajoin myös myymään osakkeitani tai rahasto-osuuksiani, milloin auton oston tai muuten vain rahan tarpeen takia.

1.1 Työn tausta ja tavoitteet

Rahan käytöstä ja säästämisestä ei ole Suomessa tavattu puhua läheistenkään ystävien kanssa kovinkaan paljon ja jos asioista keskustellaan, painottuvat ne yleensä rahan käyttöön. On olemassa monia nuoria, joilla säästämisen ja rahankäytön suunnittelu on ollut hyvinkin puutteellista ja seurauksena tästä on pahimmillaan ollut velka- sekä ulosottokierre. Siksi olisikin hyvä, että varallisuutta olisikin jonkin verran säästössä, jos yllättäviä menoja ilmaantuu. Toki säästetyt rahat pysyvät tallessa pankkitililläkin, mutta viime aikoina talletuskorot ovat olleet lähes poikkeuksetta nollassa (Kauppalehti 2018) ja inflaatoriskin vuoksi inflaatio on aina suurempi kuin tilille maksettava korko. Vaikka inflaatio onkin ollut melko alhainen koko euroalueella jo pitkään, voi se taas kiihtyä yleisen korkotason nousun vuoksi.

Pankkien tarjoamia talletuskorkoja:

Määräaikaistalletukset, 10 000€, %						
PANKKI	PVM	1KK	3KK	6KK	12KK	24KK
Aktia	31.10.2018	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Bigbank	31.10.2018	0,50	0,60	0,75	1,10	1,40
Collector Bank	31.10.2018					
Danske Bank	1.11.2018			0,05	0,10	0,15
Evli Pankki	31.10.2018				0,10	0,20
Handelsbanken	31.10.2018					
Hypo	31.10.2018		0,30	0,30	0,30	0,30
Nooa Säästöpankki	1.11.2018				0,10	
Nordea (Helsinki)	31.10.2018				0,05	0,05
OP Helsinki	31.10.2018				0,15	0,15
S-Pankki	13.9.2018					
Suupohjan Op, Hki	17.10.2018			0,10	0,15	0,20
Ålandsbanken	1.11.2018				0,20	0,35

Käyttelytilit

PANKKI	PVM	%
Aktia	31.10.2018	0,00 - 0,00
Collector Bank	31.10.2018	0,00 - 0,00
Danske Bank	1.11.2018	0,00
Evli Pankki	31.10.2018	0,20
Handelsbanken	31.10.2018	0,00
Nooa Säästöpankki	1.11.2018	0,10
Nordea (Helsinki)	31.10.2018	0,00
Nordnet	27.6.2018	0,00
OP Helsinki	31.10.2018	0,00 - 0,10
S-Pankki	13.9.2018	0,01
Suupohjan Op, Hki	17.10.2018	0,00

Säästötilit

PANKKI	PVM	%
Aktia	31.10.2018	0,00 - 0,10
Bank Norwegian	31.10.2018	0,75
Collector Bank	31.10.2018	0,60 - 0,60
Danske Bank	1.11.2018	0,20
Handelsbanken	31.10.2018	0,00
Hypo	31.10.2018	0,40
Nooa Säästöpankki	1.11.2018	0,10 - 0,35
Nordax Bank	31.10.2018	0,40
Nordea (Helsinki)	31.10.2018	0,05
Nordnet	27.6.2018	0,00
OP Helsinki	31.10.2018	0,00 - 0,15
S-Pankki	13.9.2018	0,10 - 0,35
Suupohjan Op, Hki	17.10.2018	0,15
TF Bank	1.11.2018	0,70

Kuva 1. Pankkien tarjoamia talletuskorkoja Lähde: Kauppalehti (2018)

Vaikka pörssiosakkeet ovatkin tuottaneet historiansa aikana ja etenkin viime aikoina hyvin, on joidenkin mieleen voinut jäädä monet negatiiviset uutiset, joita mediassa on ollut esillä vaikkapa finanssi- tai eurokriisiin liittyen (Kauppalehti 2018b & Kauppalehti 2011). Toki osakekurssi saattavat heilua voimakkaasti, kuten vaikkapa tätä kirjoitettaessa on tapahtunut. Lyhytaikaisilla sijoituksilla voi siis myös hävitä paljon rahaa, minkä takia osakesijoittaminen voidaan kokea riskialttiiksi. Oman talouden tuntemuskaan ei puolestaan ole kovin vakaalla pohjalla. KTM Mika Pesonen Kirjoittaa kirjassaan Säästäjästä sijoittajaksi s. 10, että arjen kiireet, kiinnostuksen puute talouden seurantaan tai tunne, että ”sijoittaminen ei ole minua varten” ovat syitä sijoittamattomuuteen. Hän toteaaakin myös, että ihmisten asenteissa olisi korjaamisen varaa ja sijoittamisen olevan jokaista varten.

Kuten aiemmin mainittiin, pörssiosakkeet ovat osoittautuneen erinomaisiksi sijoituskohteiksi. Ja mielestäni ne sopivat myös nuorille, koska kyseessä on hyvin likvidi sijoitus, jos omaisuutta tarvitsee jossain vaiheessa alkaa realisoimaan. Tehokkaiden markkinoiden ansiosta pörssiosakkeet saa vaihdettua rahaksi tilille noin parissa päivässä.

Tutkimuksen tavoitteena onkin siis pyrkiä ymmärtämään nuorten korkeakouluopiskelijoiden sijoittamishalukkuuteen liittyviä asenteita ja ennakkoluuloja.

1.2 Aikaisempia tutkimuksia

Sijoittaminen sekä sijoituskäyttäytyminen ovat melko suosittuja tutkimusaiheita, joita on käsitelty niin vertaisarvioituissa Journal-artikkeleissa kuin opinnäytetöissäkin erityisesti finanssikriisin aikoihin, jolloin kuluttajien usko talouteen oli koetuksella (Mm. Söderberg & Wester 2008 sekä Lozza et. al. 2015). Ikähaarukka näissä tutkimuksissa on vaihdellut suuresti teini-ikäisistä eläkeläisiin. Esimerkiksi John H. Goodfellow on tutkinut kuluttajien asenteita aikaisemmin säästämiseen ja sijoittamiseen jo vuonna 1987 artikkelissaan "Consumer Perceptions and Attitudes towards Savings and Investments", jolloin finanssimarkkinat olivat vapautuneet Suomessa ja maailmalla tarjoten uusia mahdollisuuksia kuluttajille sijoittaa ja kartuttaa omaisuuttaan. Jo tällöin useat kuluttajat kokivat finanssimarkkinoiden rakenteen hieman sekavaksi. Toisaalta sijoittajat eivät ole yksi homogeeninen ryhmä vaan yksilölliset erot saattavat olla suuria. Tutkimuksen tuloksissa kuluttajat jaettiin viiteen eri ryhmään heidän asenteidensa perusteella:

1. "Financial Manager"-ryhmään kuuluvat ovat hyvin kiinnostuneita ja aktiivisia talousasioissaan. Heidän taloudellinen tilanteensa voi vaihdella, mutta he ovat silti innokkaita amatöörisijoittajia, jotka pyrkivät aktiivisesti kasvattamaan omaisuuttaan. He ovat itsevarmoja ja eivät todennäköisesti ota vastaan neuvoja esimerkiksi pankin neuvonantajilta.
2. "Ethical Savers"-ryhmä on puolestaan varovaisempi taloudenhoidossaan. Lainaamista vältellään ja perinteistä tilisäästämistä suositaan taloudellisesta tilanteesta riippumatta. Rahaa säästetäänkin tämän ryhmän keskuudessa useasti pahan päivän varalle.
3. "Credit users" voidaan puolestaan nähdä säästäväisten vastakohtana. He tapaavat ottaa enemmän riskejä talousasioissaan, eivätkä pidä säästämistä kovinkaan tärkeänä. Tämä ryhmä on myös optimistisempi tulevaisuudestaan ja he painottavat yleensä rahalla hankittavien hyödykkeiden ja palveluiden tuottamaa mielihyvää omaisuuden kartuttamisen sijaan.
4. "Finance avoider"-ryhmä taas välttelee luotonottoa, eikä erityisemmin harrasta säästämistäkään, vaan suosii muun muassa käteistä arjessaan.
5. Viimeisenä ryhmänä tutkimuksessa tunnistettiin "acceptors"-niminen joukko, jotka pyrkivät jossain määrin ottamaan selvää talousasioista ja vaikkapa sijoittamisesta

mutta ei ole erityisen kiinnostunut monimutkaisista sijoitustuotteista tai pyri aktiivisesti maksimoimaan omaa varallisuuttaan. Tällä ryhmä voi suosia vaikkapa helpohkoja oman pankin tarjoamia rahasto-osuuksia säästäessään. (J.H. Goodfellow, 1987)

Nuorten sijoittamishalukkuudesta ja säästämisestä on tehty aikaisemmin kvantitatiivista tutkimusta ja erityisesti pankkien ja finanssialan -toimijoiden kyselytutkimuksia on useita. Sijoittamishalukkuudesta sekä asenteista on tehty aikaisemmin kvalitatiivista tutkimusta, mutta vain noin keski-ikäisten suomalaisten osalta. Suomessa Säästöpankki on tutkinut suomalaisten uskoa talouteen säännöllisin väliajoin Näin Suomi säästää-tutkimuksillaan. Tutkimuksessa saatiin selville, että suurin osa turvautuu ”pahan päivän” varalle säästämällä tai kartuttaa eläkettä. Säästämisen into on ollut kasvussa aikaisempiin tutkimuksiin verrattuna nousussa ja ahkerammin säästävät yli 60-vuotiaat miehet, kun taas 25.35-vuotiaista naisista noin puolet ilmoitti, ettei heillä jaa rahaa säästöön ollenkaan, vaan kaiken menevän suoraan kulutukseen. (Näin Suomi säästää 2014.)

Nordean teettämän kyselytutkimuksen mukaan monet nuoret säästävät edelleen ensiasuntoa varten. Neljäkymmentä prosenttia kyselyyn osallistuneista 18–25 -vuotiaista nuorista ilmoitti säästävänsä asuntoa varten. (Nordea 2018)

Finanssialan vuonna 2017 tekemässä tutkimuksessa todetaan suunnitelmallisuuden lisääntyneen raha-asioiden hoidossa verrattuna vuoteen 2015. Etenkin taloutta yli puolen vuoden tähtäimellä suunnittelevien osuus on kasvanut. Tutkimuksessa päädytään tulokseen, jonka olen huomannut itsekkin vaikkapa mediassa. Kiinnostus säästämis- ja sijoitustoimintaa kohtaan on lisääntynyt viime vuosina ja suomalaiset myös hajauttavat säästöjään aikaisempaa aktiivisemmin. Tutkimus arvelee lisääntyneen kiinnostuksen olevan seurausta kohentuneesta taloustilanteesta. Oli mielenkiintoista huomata, että vaikka tutkimuksessa todetaan rahasto- ja osakesijoittamisen sekä asuntosijoittamisen suosion kasvaneen vuodesta 2015, on tilisäästäminen kuitenkin suosituin vaihtoehto historiallisen matalasta korkotasosta huolimatta. Syitä tähän lienevät tilisäästämisen turvallisuus, riskittömyys, ja vavattomuus. Tuoton merkitys on kuitenkin noussut jonkin verran vuoden 2015 tasolta. (Finanssiala 2017)

Sini Salmela on kirjoittanut mielenkiintoisen opinnäytetyön SÄÄSTÄMINEN JA SIJOITTAMINEN– TUTKIMUS SIJOITTAMISHALUTTOMUUDESTA (2016), jossa hän tutkii kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien avulla sijoitushaluttomuutta keski-ikäisten

suomalaisten keskuudessa. Opinnäytetyössä pyritään ymmärtämään syitä ja asenteita, miksi keski-ikäiset henkilöt, joilla olisi sijoitettavia varoja, eivät ole aloittaneet rahasto- tai osakesäästämistä. Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluin ja siihen vastasi kuusi henkilöä. Tutkimuksen perusteella todettiin, että kukaan haastatelluista ei ollut sulkenut täysin pois sijoittamista varallisuuden kartuttamisen keinona. Sijoituspäätöksen tekemiseen tarvitaan opinnäytetyön mukaan erilaisia motivoivia ja sijoittamista helpottavia tekijöitä, joista mainitaan muun muassa tiedon kartuttaminen ja selkeiden ohjeiden löytäminen. Teoriaosa opinnäytetyössä käsittelee yleisimpiä säästämisen- ja sijoittamisen instrumentteja. Lisäksi perehdytään siihen, mitä tietoa tarvitaan sijoitustoiminnan aloittamisessa. (Salmela 2016)

Elina Aakula on puolestaan selvittänyt nuorten tietämystä eri sijoitusinstrumenteista, sekä kiinnostusta sijoittamiseen opinnäytetyössään Nuorten sijoittaminen (2010). Nuorilta kysyttiin myös sijoituskäyttäytymisestä, riskinsietokyvystä, sekä pääomaturvan tärkeydestä. Tutkimus tehtiin Nordea Pankille ja se toteutettiin kvantitatiivisia tutkimusmenetelmiä käyttäen ja kyselyyn vastanneet 113 henkilöä olivat kaikki alle 30-vuotiaita. Teoreettinen viitekehys puolestaan käsitteli sijoittamista yleisesti, sekä erilaisia sijoitusinstrumentteja. Tutkimustulokset osoittivat, että koulutustasolla oli merkitystä sijoitustietämyksen määrään. Korkeampi koulutus ja tiedon määrä puolestaan lisäsi kiinnostusta sijoittamiseen ja miehillä todettiin olevan korkeampi riskinsietokyky kuin naisilla. (Aakula 2010)

Juha Toivanen on kirjoittanut opinnäytetyön Tutkimus suomalaisten sijoittamisesta, joka käsittelee suomalaisten sijoituskäyttäytymistä nykypäivänä sekä viime vuosikymmeninä. Työssä keskitytään eri sijoitusinstrumenttien lisäksi laskelmiin mahdollisten sijoitusten tuottavuudesta. Tämä työ on oikeastaan vain kirjallisuuskatsaus ilman empiiristä osuutta, mutta onnistuu silti olemaan hyvin mielenkiintoinen ja sisältää paljon hyödyllistä informaatiota. (Toivanen 2013)

Työssäni ajattelin yhdistää elementtejä näistä edellä mainituista tutkimuksista ja tutkia puolestani suomalaisia nuoria kvalitatiivisten tutkimusmenetelmien kautta. Aihehan puolestaan on tärkeä sen takia, että nuorissa on tulevaisuus ja heidän asenteensa ja toimintansa määrittää tulevaisuuttamme pitkälle eteenpäin...

Teoriaosa puolestaan käsittelee ensiksi erilaisia sijoitusvaihtoehtoja sekä instrumentteja. Toisena tärkeänä aiheena paneudutaan asenteista, sijoituskäyttäytymisestä sekä tietämyksestä tehtyihin tutkimuksiin ja teorioihin näiden takana. Tutkimusosa koostuu kolmen korkeakoulussa opiskelevan nuoren teemahaastattelusta, jotka eivät ole kaupallisella alalla.

1.3 Tutkimuksen tavoitteet, tutkimusongelmat sekä rajaukset

Tutkimuksen tavoitteena on siis pyrkiä ymmärtämään nuorten asenteita, tietämystä sijoittamisesta ja syitä siihen, miksi he eivät ole sijoittamista vielä aloittaneet. Lisäksi pyritään selvittämään miksi nuoret ovat/eivät ole kiinnostuneita sijoittamisesta sekä miten nuoria voisi motivoida aloittamaan säästäminen. Sijoittamisella ei siis tarkoiteta rahan pitämistä pankkitilillä, vaan keskitytään ennen kaikkea saatavilla erilaisilla markkinapaikoilla myytäviin osakkeisiin ja arvopapereihin.

Päätin rajata tutkimuksen kolmeen tuntemaani korkeakoulussa opiskelemaan vuonna 1996 syntyneisiin nuoreen, joilla olisi mahdollisuus sijoittaa pieni summa rahaa joko säännöllisesti tai kerralla, koska lähipiirissäni on paljon henkilöitä, jotka voisivat olla kiinnostuneita sijoittamisesta sekä haluaisin kuulla lisää heidän asenteista sijoittamiseen sekä mahdollisesti syitä, miksi he eivät harrasta sijoittamista, vaikka ylimääräistä rahaa olisi. Tutkia haluttiin nimenomaan ei-kaupallisen alan opiskelijoita, koska omien kokemusteni perusteella, juuri he eivät ole juurikaan perehtyneet sijoittamiseen tai erityisen kiinnostuneita siitä. Tämän takia haluaisin kuulla heidän mielipiteitään ja asenteitaan aiheeseen liittyen.

Tutkimuksessa pyritään ennen kaikkea saamaan vastaus seuraaviin ongelmiin:

Kuinka kiinnostuneita nuoret ovat sijoittamiseen ja miten he suhtautuvat esim. osakesäästämiseen?

Alakysymyksiä puolestaan ovat:

Kuinka paljon nuoret tietävät eri sijoitusvaihtoehtoista?

Minkälaisia sijoittamisen esteitä nuorilla on?

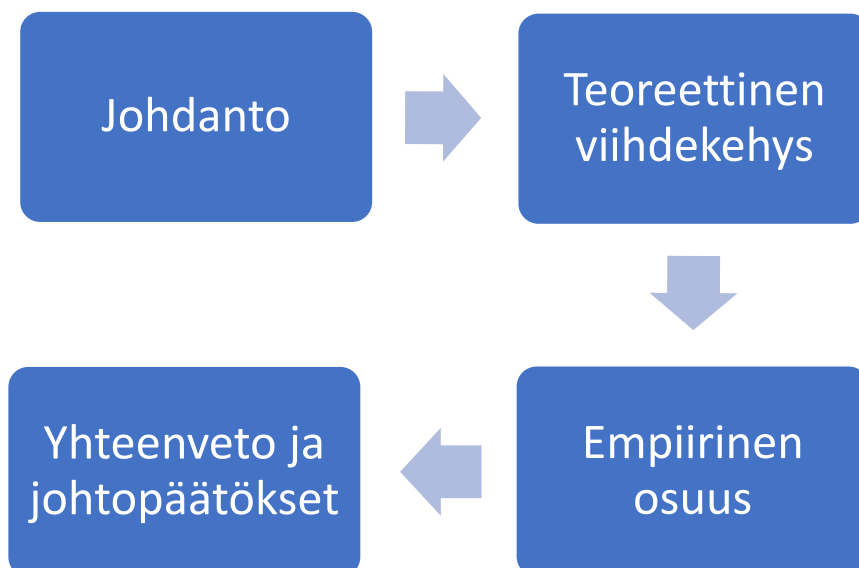
Minkälaisia kokemuksia sijoittamisesta heillä on ollut aiemmin?

1.4 Tutkimuksen toteutus

Tässä kandidaatintutkielmassa käytetty tutkimusmenetelmä on kvalitatiivinen, eli laadullinen tutkimus ja aineisto hankitaan teemahaastattelun avulla. Teemahaastattelu on lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto ja sille onkin tyypillistä, että haastattelun aihepiiri on jo hyvin tiedossa, mutta kysymyksillä ei välttämättä ole tarkkaa muotoa ja järjestystä. Myöskään teemoja ei välttämättä käydä läpi jokaisen haastateltavan kanssa läpi samalla tavalla. (Hirsijärvi, Remes & Sarjavaara 2008 s. 203) Tutkimus on laadullinen siksi, koska haluttiin kerätä tietoa syvällisemmin kuin määrällisillä tutkimusmenetelmillä ihmisten asenteista ja motiiveista tapaustutkimuksella, joten tarkoituksena ei ole saavuttaa laajaa yleistettävyyttä.

Määrällisen kyselytutkimuksessa puolestaan kerätään laaja tutkimusaineisto. Aineisto voidaan lähettää sähköisesti vaikkapa tuhannella henkilölle ja sen jälkeen analysoida, sekä etsiä syy-seuraussuhteita erilaisten tietojenkäsittelyohjelmien avulla. Tutkimus painottuu tällöin erilaisiin luokitteluihin. (Hirsijärvi, Remes & Sarjavaara 2008 s. 190)

Tämän tutkielman tutkimusstrategia on puolestaan tapaustutkimus, eli case-study. Tällaisessa tutkimuksessa pyritään saamaan intensiivistä tietoa pienestä joukosta.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne

2. Säästäminen ja sijoittaminen

2.1 Sijoittaminen ja sen käsitteet

Jokaisen meistä olisi hyvä säästää ja pienistäkin puskureista on hyötyä silloin kun taloudessa ilmenee yllättäviä menoja (Pesonen 2011, 10). Kaikilla nuorilla ei välttämättä ole edes mahdollisuutta säästää, jos budjetti on viritetty äärimmilleen. Tällöin yllättävien menojen sattuessa he voivat turvautua erilaisiin pikavippeihin ja kulutusluottoihin, mikä on äärimmäisen huono vaihtoehto verrattuna vaikkapa sadan euron kuukausittaiseen säästämiseen ja tämän summan sijoittamiseen (Kauppa- ja teollisuusministeriö 2006).

Sijoittamisella tarkoitetaan erilaisten sijoitusinstrumenttien ostoa, hallussapitoa ja myyntiä. Sijoittamisen pääasiallisena tarkoituksena on tuottaa voittoa omistajalleen siedettävällä riskitasolla. Sijoittamiseen liittyy siis aina riski, joka puolestaan tarkoittaa mahdollisuutta, ettei odotettavissa olevaa tuottoa saavuteta tai sijoitus tuottaa tappiota. Sijoitusriskiä voi pyrkiä pienentämään hajauttamalla omistuksiaan erilaisiin sijoitustuotteisiin, joita voivat olla esimerkiksi pörssinoteeratut osakkeet, valtioiden ja yritysten velkakirjat, kiinteistöt tai vaikkapa raaka-aineiden johdannaiset. Mitä suurempaa tuottoa sijoittaja tavoittelee, sitä suurempaa riskiä hän joutuu sietämään. (J. C. Hull, s.3)

Myös kansantaloudellinen tilanne voi vaikuttaa huomattavasti sijoitusten ja säästöjen kehittymiseen (Ikäheimo et. al. 2014, 104). Monilla asiaan perehtymättömillä voi olla vääristynyt kuva osakkeiden ja muiden sijoitustuotteiden ostamisesta. Lyhytaikaisista huonosti ajoitetuista sijoituksista voikin koitua paljon tappioita. Tämän takia jotkut voiva kokea sijoittamisen riskialttiiksi ja eivät tämän takia jaksane paneutua asioihin, vaikka aika olisikin muuten otollinen osakesäästämiseen (Saario 2016, 16). Tähän markkinarakoon iskevät muun muassa pääomaturvatut sijoitustuotteet, joiden suosio suomalaisten sijoittamisessa ja säästämässä onkin kasvanut koko 2000-luvun ajan (Järvinen & Parviainen 2014, 19-20). Tässä osiossa tarkastellaan myös näitä tuotteita suoran osakesijoittamisen vaihtoehtona, sekä vertaillaan näiden tuotteiden arvon kehityksiä osakkeisiin ja indekseihin.

On kuitenkin olemassa monia järkeenkäyviä syitä, miksi esimerkiksi osakkeisiin kannattaa sijoittaa (Ikäheimo et. al. 2014, 104). Pitkällä aikavälillä osakesijoittaminen on kuitenkin päihittänyt muut sijoitusmuodot niin Suomessa kuin ulkomaillakin. Erityisesti viime vuosien aikana tilisäästämisen tuotto on ollut usein pyöreä nolla, ja inflaatio vaikkakin alhainen, nakertaa tilillä makaavien eurojen ostovoimaa (EKP 2018). Sijoittamisella on myös muitakin hyötyjä kuin vain varallisuuden kartuttaminen. Osiossa perehdytään myös muihin mahdollisiin sijoitusinstrumentteihin osakkeiden lisäksi, erityisesti nuorten näkökulmasta.

2.3 Markkinapaikat

Rahoitusmarkkinoiden tehtävänä on varojen allokointi mahdollisimman tehokkaasti ylijäämäiseltä sektorilta alijäämäiselle, esimerkiksi sijoittajalta yritykselle hänen ostaessaan yrityksen osakeannissaan liikkeelle laskeman osakkeen tai velkakirjan. Markkinapaikat välittävät myös tietoa tehokkaasti eri sijoitusten ominaisuuksista, tuotoista ja riskeistä. Yrityksen tilinpäätöstiedot ovat julkisia, jolloin yritys ei pysty peittelemään mahdollisia toimintaedellytysten heikkenemisiä. Erilaiset sijoitukset voi myös vaihtaa helposti taas rahaksi, mikä tekee rahoitusmarkkinoista hyvin likvidejä. Sijoittajan ei tarvitse sitoutua pitkäaikaisiin lainoihin, vaan velkakirja voidaan myydä pois jälkimarkkinoilla ennen sen erääntymistä. Lisäksi rahoitusmarkkinat tarjoavat mahdollisuuden hajauttaa sijoituksen niin määrällisesti kuin ajallisestikin, sillä sijoituskohteita on tarjolla hyvin paljon ja niiden riskit sekä tuotto-odotukset voivat vaihdella suuresti. (Ikäheimo et. al., 2014, 93)

Pörssi on julkinen markkinapaikka, jossa myydään ja ostetaan erilaisia arvopapereita, joiden hinta määräytyy pitkälti kysynnän ja tarjonnan mukaan. Kauppaa käydään eri pörssiyhtiöiden osakkeiden lisäksi myös muilla rahoitusinstrumenteilla sekä eräillä hyödykkeillä, joita ovat esimerkiksi öljy ja erilaiset jalometallit. Finanssimarkkinoilla liikkuu nykyään suuret määrät rahaa ja kaupankäynti on hyvin globaalia, eikä vaikkapa Helsingin pörssissä käydä kauppaa enää lainkaan fyysisesti, vaan kaikki transaktiot hoituvat kokonaan sähköisesti. Ennen mm. ulkomaalaisten omistuksia oli rajoitettu Helsingin pörssissä eikä ulkomaille sijoittamisen mahdollisuudetkaan olleet kovin hyvät ennen markkinoiden avautumista 1980-luvulla (Lindström 2011, 16). Osittain tämän ansiosta markkinat voivat vaikuttaa ensi alkuun melko monimutkaiselta, mutta toisaalta se pitää huolen siitä, että eri lähtökohdista tuleville sijoittajille on tarjolla heidän tarpeisiinsa sopivia tuotteita. Markkinoille on olemassa pääasiassa kaksi markkinapaikkaa pörssin niin sanottu

päälista, sekä pienten yritysten arvopapereiden OTC-markkinat. Näillä markkinoilla arvopapereiden yleisin välittäjä on pankki tai vastaava yritys, joka yhdistää sähköisesti ostajan ja myyjän. Kun kauppa on suoritettu onnistuneesti osapuolten välillä, ottaa välittäjä toteutuneesta kaupasta palkkion. (J. C. Hull p.83)

2.4 Sijoitusinstrumentteja

Sijoitusinstrumentit voidaan jakaa kahteen pääryhmään, suoriin ja välillisiin. Suoria sijoituksia ovat muun muassa pankkitalletukset, erilaisten valuuttojen ostaminen/vaihtaminen, kiinteistöt, osakkeet sekä joukkolainat. Suoria sijoituksia ostaessaan, ostaa sijoittaja itse tiettyjä arvopapereita, esimerkiksi osakkeita tai velkakirjoja. Sijoitusrahastot sekä vakuutussidonnaiset ovat puolestaan välillisiä sijoitusinstrumentteja, jotka sisältävät salkunhoitajan valitsemaa sijoitusinstrumentteja. (Pesonen 2011, 84)

Sijoitusrahaston suurimpiin etuihin kuuluu, että piensijoittaja voi päästä pienellä summalla ammattilaisen hoitamaan rahastoon mukaan, sekä päästä markkinoille, joille ei suoralla sijoituksella välttämättä pääsisi, tai se olisi hyvin hankalaa. Rahastonhoitaja sijoittaa säästäjiltä kerätyt varat sijoitusinstrumentteihin rahaston sääntöjen mukaisesti. (Pesonen 2011, 113-114)

2.5 Osakesäästäminen

Osakesijoittaminen on suora sijoitusmuoto, jolloin henkilö ostaa suoraan tietyn yhtiön osakkeita. Yleensä ostettavat osakkeet on listattu kaupankäynnin kohteeksi pörssissä, sillä osakesijoitus listaamattomaan yritykseen on hankalampaa, eikä tieto ole välttämättä saatavilla yhtä helposti, kuin julkisesta yrityksestä. Koska toimijoita on osakemarkkinoilla paljon, ovat osakkeet yleensä hinnoiteltu melko tehokkaasti. Osakkeen arvostus riippuu monesta tekijästä, joista tärkeimmät ovat yhtiön menestyminen aikaisemmin, sekä tulevaisuuden odotukset. On kuitenkin äärimmäisen vaikeaa tietää, miten lupaavalta tuntuvankin yrityksen osakekursseille käy tulevaisuudessa. Historiassa pörssiosakkeet ovat kuitenkin olleet pitkällä aikavälillä kaikkein tuottoisin sijoitusvaihtoehto. (Ikäheimo et. al., 2014)

Pörssiosakkeen omistaminen tarkoittaa siis omistusosuutta yhtiössä, joka on listattu julkisen kaupankäynnin kohteeksi. Tällöin osakkeenomistaja on oikeutettu saamaan osuuden yhtiön voitonjaosta osinkoina sekä osallistumaan yhtiökokoukseen ja päättämään yhtiön asioista. Jos yhtiö sattuisi menemään konkurssiin on osakkeenomistajilla muita velkojia heikempi asema vieraan pääoman velkoihin nähden, mutta käytännössä pörssissä noteeratut yritykset menevät konkurssiin hyvin harvoin. Toisin kuin monet yksityiset osakeyhtiöt, edustavat pörssi-yhtiöt talouselämän parhaimmistoa ja hajauttamalla erilaisiin osakkeisiin sekä toimialoihin voidaan yksittäisen yhtiön lopettamisesta tai konkurssiin joutumisesta aiheutuvaa riskiä pienentää huomattavasti. (Saario, 2016, 16)

3. Sijoituskäyttäytyminen ja siitä tehdyt tutkimukset

Perinteisessä taloustieteessä kuluttajan ajatellaan olevat rationaalinen olento, joka valitsee kuluttamansa tuotteet rajahyödyn perusteella (Simon 1957). Käytännössä kuluttajan rationaalinen käyttäytyminen toteutuu harvoin, vaan tilanteeseen vaikuttaa myös psykologiset, sosiaaliset sekä tunneperäiset tapahtumat. Tähän käyttäytymiseen keskittyy puolestaan behavioraalinen taloustiede, johon nuorten asenteet sijoittamiseenkin liittyvät hyvin tiiviisti. Behavioraalinen rahoitus pyrkii puolestaan selittämään rahoitusmarkkinoilla tapahtuvia ilmiöitä. Ihminen ei koneen tavoin pysty toistamaan rationaalista päätöksentekoa ja pyrkii usein toimimaan lyhytnäköisesti sekä painottaen hyötyä lyhyellä aikavälillä. Erityisesti finanssikriisin jälkeen kuluttajien sijoituskäyttäytymisestä on tullut yhä tärkeämpi tutkimusalue kuluttajien luottamus talouteen ja sijoittamiseen voi vaihdella suuresti riippuen muun muassa kriisin vaikutuksesta omaan talouteen (D. Hampson et. al. 2018). Markkinoilla on monimutkaisia rahoitustuotteita, joiden omistamisella saattaa olla ei-toivottuja vaikutuksia. Kuluttajien ei pitäisikään sijoittaa säästöjään impulsiivisesti, vaan tarkkaa harkiten sekä aloittaa säästäminen riittävän ajoissa.

Useimmat kuluttaja, sekä sijoituskäyttäytymistä tutkivat artikkelit käyttävät teoreettisena viitekehyksenään edellä mainittua behavioraalista taloustiedettä. (van Raaj 2016) Seuraavaksi käsitellään lyhyesti näitä teorioita, jotka vaikuttavat ilmiön taustalla.

Ihmiset eivät yleensä ajattele absoluuttisesti saamansa hyötyä. Ja sijoittajien sekä säästäjien tappiokammo on yleensä melkoisen voimakas. Tämän ovat huomanneet mm. Kahnemanin ja Tverskyn (1979) kehittämässään prospektiteoriassa, jossa kuvataan yksilön käyttäytymistä riskitilanteissa, kun voiton ja tappioiden mahdollisuudet vaihtelevat. Klassisen talousteorian mukaan odotusarvon ollessa enemmän kuin nolla, suostuisi kuluttaja sijoittamaan rahansa ja näin ollen todennäköisesti hyötymään. Koehenkilöt eivät kuitenkaan käyttäytyneet tämän teorian osoittamalla tavalla, vaan laittoivat rahansa likoon vasta, kun se oli heille huomattavan edullista. Kuluttajat eivät siis ole valmiita hyväksymään melko pieniäkään tappioita, mikä puolestaan vaikuttaa sijoituspäätöksiin. (Kahneman & Tversky (1979)

Jos kuluttaja häviää tietyn summan rahaa, on sillä suurempi negatiivinen vaikutus, kuin vastaavan summan voittamisen positiivinen vaikutus. Ihmiset ottavat suurempia riskejä välttääkseen tappioita, kuin saadakseen vastaavaa hyötyä.

Ihmiset pyrkivät lisäksi jakamaan kulujaan eri kategorioihin niin kutsutun ”mental accounting”-menetelmän avulla (Thaler 1985). He pyrkivät jakamaan kulutuksensa erilaisiin lokeroihin käyttökohteen mukaan, vaikkapa ruokaan, vaatteisiin, lääkkeisiin ja niin edelleen. Jos näiden kategorioiden budjetti ylittyy, eivät kuluttajat käytä rahaa enää näihin menoihin, eivätkä he välttämättä halua siirtää rahojaan kategoriasta toiseen käyttäekseen esimerkiksi osat vaaterahoistaan ruokaan, ellei se ole heille aivan välttämätöntä. Myös itsehillinnällä ja tahdonvoimalla on suuri vaikutus ihmisen säästämishalukkuuteen. Heti käytettävissä olevat rahat ja pikavoitot houkuttelevat enemmän tahdonvoiman ollessa heikko. Ihmiset preferoivatkin usein rahan käyttämistä ja ansaitsemista nykyhetkessä verrattuna tulevaisuudessa saatavaan rahavirtaan. Kuluttajat haluavat kompensatiota siitä, että he saavat rahat käyttöönsä tulevaisuudessa ja toisaalta ovat valmiit maksamaan siitä, että saavat rahaa käytettäväkseen aikaisemmin. Nykyhetken suosiminen voikin vaikuttaa merkittävästi säästämis- ja sijoitushalukkuuteen. (van Raaj 2016)

Ihmiset yliarvoivat pienet todennäköisyydet, mikä näkyy loton ja muiden rahapelien suosiossa, joissa voitot ovat hyvin suuria, mutta todennäköisyydet erittäin pieniä. Tämä vaikuttaa myös vakuutuksien suosioon. Ihmiset ovat usein myös taipuvaisia vertailemaan, matkimaan ja seuraamaan toisiaan. Tämä voi tapahtua sekä tarkoituksella, että tiedostamatta ja ihmiset usein olettavat, että koska heidän ympärillään olevalla pienellä joukolla on jonkinlainen asenne taikka käsitys asiasta, täytyy sen pitää paikkansa myös isommassa mittakaavassa. Tästä, sekä tiedon puutteesta johtuen sijoittajat seuraavat markkinoilla usein toisiaan, mistä voi seurata suuriakin kurssinousuja ja -laskuja. Tämä puolestaan voi karkottaa aloittelevia sijoittajia, jotka kokevat säästämisen epävarmana ja riskialttiina. Itsevarmuus ja luottamus ovatkin tärkeitä tekijöitä sijoituspäätöksissä. Usko omaan tulevaisuuteen ja oman taloustilanteen kohenemiseen houkuttelee kasvattamaan omaisuutta verrattuna siihen, jos muutosta parempaan ei olisi odotettavissa. Erityisesti vajavaisen tiedon kanssa toimiessa luottamus ihmisiin ja instituutioihin korostuu ja määrittää myös minkälaisiin kohteisiin henkilö voisi mahdollisesti sijoittaa. (van Raaj 2016). Oman talouden hoitaminen ja varallisuuden kartuttaminen voi myös auttaa henkilöä

ottamaan enemmän vastuuta omasta toiminnastaan ja vähentämään riippuvuutta muista. (Vohs & Baumeister 2011).

3.1 Asenteet ja tietämys

Suomessa, sekä muualla kehittyneissä talouksissa kasvanut elinajanodote sekä laskenut syntyvyys antavat aihetta huolestua sosiaaliturvan sekä eläkkeiden riittävydestä tulevaisuudessa. Tämä on saanut jotkin valtiot harkitsemaan eläkesäästämisen sekä sosiaaliturvan muuttamista niin, että se olisi enemmän yksilön harteilla. Näin työikäisillä aikuisilla, myöskin nuorilla, olisi enemmän vastuuta säästää, sijoittaa ja kuluttaa rahojaan viisaasti elinaikanaan. Kuten aiemmin todettiin tämä mahdollisuus sekä vastuun lisääntyminen voi tuoda mukanaan useita haittapuolia markkinoiden epävarmuuden tai kuluttajien epäedullisen käyttäytymisen vuoksi. Rahaa ei välttämättä säästetä tarpeeksi, se sijoitetaan huonoihin kohteisiin tai se yksinkertaisesti loppuu kesken. (Lusardi & Mitchell, 2011)

Useissa maissa tietämys rahoitusmarkkinoista ja sijoittamisesta on melko vähäistä, huolimatta siitä, että rahoitusmarkkinat itsessään ovat näissä valtioissa hyvin kehittyneet. Myöskään muutokset markkinoilla, kuten vuoden 2008 finanssikriisi ei ole vaikuttanut tietämykseen merkittävästi suuntaan tai toiseen. Yleistettynä voidaan sanoa, että naiset tietävät ja ovat miehiä vähemmän kiinnostuneita rahoitusmarkkinoista ja he tietävät sen itsekin. Myös vanhemmat henkilöt eivät yleisesti ottaen ole kovin perehtyneitä rahoitusmarkkinoiden toimintaan. Puolestaan he, jotka olivat perehtyneet rahamarkkinoiden toimintaan, sekä säästäneet rahaa, olivat myöhemmin keskimäärin tyytyväisempiä rahatilanteeseensa. (Lusardi & Mitchell 2011)

Asenne sijoittamiseen on myöskin tärkeä tekijä henkilön tyytyväisyydessä rahatilanteeseensa (Porter, 1990). Kuluttajat, jotka ovat perillä omasta rahatilanteestaan, sekä tietävät paljonko heillä kuluu rahaa erilaisiin menoihin, kuten lainoihin tai ostoksiin, ovat yleensä ottaen tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa. Lisäksi henkilöillä, joilla on vahvat mielipiteet sijoittamisesta ja ennen kaikkea ennakoiva asenne säästämiseen ja sijoittamiseen, ovat useimmiten itsevarmempia ja tyytyväisiä talouteensa verrattuna niihin, joilla asenne sijoittamiseen ja säästämiseen oli välinpitämätön tai lyhytkatseinen.

Riskinsietokyky on myös tärkeässä asemassa tutkittaessa asenteita sijoittamiseen. Riskiä sietävillä säästäjillä saattaa olla enemmän tietoa rahoitusmarkkinoista ja näin ollen he ovat luultavasti tyytyväisempiä taloudelliseen tilanteeseensa verrattuna riskiä karttaviin henkilöihin. (Joo & Grable 2004)

Eryteisesti vakuutusyhtiöt sekä sijoituspalveluja tarjoavat yritykset pyrkivät selvittämään mahdollisten asiakkaidensa tietämyksestä ja asenteista säästämiseen ja sijoittamiseen. Aikaisemmin esitetyt teoriat ihmisten käyttäytymisestä ja ajatusmaailmasta talouden hoitamisessa on saanut vahvistusta muun muassa monikansallisen brittiläisen vakuutusyhtiö Avivan kuluttajatutkimuksesta, jossa haastateltiin kymmeniä tuhansia kuluttajia pääasiassa Euroopassa, Pohjois-Amerikassa, sekä Kaakkois-Aasiassa. Ympäri maailmaa tehdyissä haastatteluissa toistuivat kymmenen erilaista teemaa, vaikka maakohdaisiakin eroja löytyi. Yhdysvalloissa kuluttajat kokivat, että heillä ei ole tarpeeksi informaatiota tehdä raha-asioitaan koskevia päätöksiä, kun taas Intiassa oltiin tässä mielessä paljon itsevarmempia. Venäläiset puolestaan kokivat, että valtion pitäisi huolehtia vanhusten hoidosta, kun taas Kanadassa mielipiteet tästä olivat huomattavasti jakautuneempia. (Aviva, 2009)

Kymmenen erilaista asennetta ympäri maailmaa (Understanding consumer attitudes to saving 2004-2008)

1. Yli kaksi kolmasosaa haastatelluista ei pystynyt suunnittelemaan talouttaan viittä vuotta pidemmälle ja yleensäkin talouden lyhytnäköisyyden pääteltiin olevan kasvussa.
2. Monet kuluttajat tunsivat itsensä taloudellisesti hyvin haavoittuvaksi ja $\frac{1}{4}$ haastatelluista koki, että heillä on tarpeeksi puskureita yllättävien tilanteiden varalle.
3. Kuluttajat eivät halunneet, että heidän rahansa olisivat poissa käytöstä pitkän aikaa.
4. Yli puolet vastaajista painottivat rahan saatavuutta, verrattuna rahan pitämiseen esimerkiksi määräaikaistalletuksissa tai sijoituksissa, joita ei voi muuttaa helposti rahaksi.
5. Alle puolet puolestaan kokivat, että heillä on tarvittavat tiedot ja taidot hyvien sijoituspäätösten tekemiseen.
6. Säännöllinen säästäminen eläkettä varten oli myös alhaista. Tutkimuksessa 75% vastasi, etteivät he pyri säästämään säännöllisesti.

7. Kuluttajat olivat myös huolissaan siitä, ettei heillä olisi tarpeeksi rahaa elintasonsa ylläpitoon eläköidyttyään.
8. Monet henkilöt 75% eivät myöskään luottaneet, että valtio pystyisi huolehtimaan heidän riittävästä toimeentulostaan heidän eläköidyttyään. Yli puolet haastatelluista lisäksi arvioi, että heidän pitäisi työskennellä tulevaisuudessa pidempään, vain rahoittaakseen oman eläköitymisensä.
9. Suurin osa haastatelluista sanoi myös karttavansa riskiä säästäessään. Alle kolmasosa oli valmis hyväksymään korkeamman riskin sijoituksistaan, vaikka se voisi tuoda tuottaa enemmän tulevaisuudessa. Riskin välttämisen suosio myös pysyi tasaisena koko tutkimuksen ajan.
10. Kuluttajat olivat ennen kaikkea kiinnostuneista sijoitustuotteista, joissa tappioiden määrä olisi turvattu jollain tavalla, mutta joilla ei toisaalta olisi niin korkeaa tuotto-odotusta.

4. Haastattelut nuorten asenteista sijoittamiseen

4.1 Tutkimusmetodi ja -suunnitelma

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on lähtökohtana oikean elämän kuvaaminen. Tämä tarkoittaa, että todellisuus on moninainen, eikä sitä voi välttämättä noin vain pirstoa osiin. Kvalitatiivinen tutkimus pyrkii kuvaamaan ja tutkimaan kohdetta niin kokonaisvaltaisesti kuin mahdollista ja löytämään monen suuntaisia suhteita. Myös tutkijan arvoilla on enemmän merkitystä laadullisessa tutkimuksessa ja arvot määrittävät sitä, miten ilmiötä pyritään ymmärtämään. Tutkimus ei myöskään ole yhtä objektiivinen, vaan tulokseksi voidaan saada ehdollisia selityksiä tiettyyn aikaan ja paikkaan rajoittuen. Laadullisessa tutkimuksessa tavoitteena on löytää tosiasioita olemassa olevien totuusväittämien todentamisen sijaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008)

Tätäkin kandidaatintutkielmaa tehdessä, yksi ensimmäisiä tehtäviä oli laatia tutkimussuunnitelma. On todella tärkeää selvittää jo tutkimuksen alkuvaiheessa, mitä aiotaan tutkia ja miksi. Suunnitelma onkin tärkeä ennen kaikkea kirjoittajan kannalta, jotta tutkimuksen tekijä tietäisi, miksi kyseistä tutkimusta tarvitaan ja voisi käyttää suunnitelmaansa ohjenuorana tutkimuksen edistyessä. Tutkimusta puolestaan tarkastellaan tietystä, ennalta määrätystä näkökulmasta, jota kutsutaan teoreettiseksi viitekehyykseksi. Koska kyseessä on nimenomaan avoimiin kysymyksiin perustuva haastattelu, on näkökulman määrittelemisen tärkeää, sillä muuten näitä haastatteluja voisi tarkastella lukemattomista eri näkökulmista. (Alasuutari, 2011)

Tutkimuksen aihe muotoutui vähitellen seurattessani maailmantalouden tilaa, sekä omien osakkeideni arvonkehitystä vuosien varrella. Osakkeiden arvonkehitys on ollut poikkeuksellisen hyvä viime vuosina, tosin tätä kirjoittaessa myös pientä heiluntaa on esiintynyt markkinoilla. Toisaalta kurssien lievä lasku voi olla oivallinen hetki lähteä mukaan sijoittamiseen, sekä tarjota hyviä ostopaikkoja osakkeiden yliarvostuksen vähentyessä. Lisäksi keskustellessani ystävien ja tuttavien kanssa milloin mistäkin talouteen liittyvästä, olen huomannut, ettei niillä opiskelijoilla, jotka eivät opiskele kaupallista alaa, ole juurikaan kiinnostusta sijoittamiseen taikka osakemarkkinoihin. Yleensä heidän kesälomarahansa ja muut ansiotulot jäävät tilille makaamaan pahan

päivän varalle. Tämä on siinä mielessä harmillista, että pahan päivän sattuessa kohdalle, voisi heidän tilillä oleva summa olla korkoa korolle-ilmion, sekä arvonnousun myötä huomattavasti suurempi. Nuorilla myös eläkkeiden tulevaisuus ja niiden suuruus on suuri kysymysmerkki. Väestön ikääntyessä ja syntyvyyden laskiessa, voi eläketurva tulevaisuudessa olla enemmän yksilön harteilla. Toivoisin myös, että osakesäästämine nähtäisiin vartenotettavana vaihtoehtona tavallisellekin palkansaajalle, eikä sitä koettaisi vain rikkaiden tai sijoitusammattilaisten harrastuksena. Sijoittaminen voikin olla myös yhteiskunnalle tärkeää. Yhteiskunnan eriarvoistuminen ja tuloerojen kasvu on ollut viime vuosina kuuma puheenaihe. Vaikka talous onkin kasvanut, eivät kaikki ole päässeet nauttimaan sen hedelmistä. Jos osakesijoittaminen jää vain hyvätuloisten ”eliitin” harrastukseksi, eivät pelkkää tilisäästämistä harjoittavat pääse kartuttamaan varallisuuttaan samalla tavalla. Kauppatieteiden opiskelijat tuntuvat olevat melko hyvin perusteella näistä tuottomahdollisuuksista, mutta asiaan perehtymättömälle osakesäästämine voi tuntua lähinnä uhkapeliltä, jossa lopulta vain menettää rahansa. Monet voivat myös muistaa menneet finanssikriisit, jolloin usko raha- ja finanssimarkkinoihin oli koetuksella. Tietysti vastaavanlainen kurssilasku ei olisi mahdotonta nykypäivänäkään puhumattakaan pienemmistä alamäistä, jollaisia onkin tapahtunut tänä syksynä.

Tämäntyyppinen tutkimus olisi voitu toteuttaa myös kvantitatiivisena tutkimuksena, mutta lomakkeiden täyttämisen sijaan halusin ymmärtää aihetta hieman henkilökohtaisemmasta ja inhimillisestä näkökulmasta. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että kvalitatiivinen tutkimus antaisi enemmän tietoa verrattuna kvantitatiiviseen, tai olisi muuten ”laadukkaampaa”. Molemmilla menetelmillä voidaan kerätä tietoa melko pienen määrän erilaisesta näkökulmasta. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa onkin lähtökohtana todellisen elämän kuvaaminen ja se pyrki tutkimaan kohdettaan mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008)

Tutkimus toteutettiin teemahaastatteluin, mikä tarkoittaa, että haastattelun aihepiirit eli teemat ovat tiedossa, vaikka kysymyksillä ei välttämättä olekaan tarkkaa muoto ja järjestystä. Vastaajalle annetaan lomaketutkimusta laajempi mahdollisuus selittää ja pohtia kantaansa, vaikkei se olekaan yhtä vapaamuotoinen kuin avoin haastattelu. Haastateltavia ei myöskään valita satunnaisesti, vaan on hyvä varmistaa, että he tietävät aiheesta jotain ja osaavat perustella kantansa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008)

Tavoitteena haastatteluissa oli selvittää, minkälainen on nuorten kiinnostus sijoittamista kohtaan ja minkä takia he eivät ole tällaista toimintaa vielä harrastaneet, vaan pitäneet ylimääräiset rahansa mieluummin tilillään. Tämän lisäksi heiltä haluttiin kysyä, mitä oikeastaan tietävät sijoittamisesta ja mikä voisi motivoida heitä aloittamaan sijoittamisen. Teoreettinen osuus koostui sekä erilaisista sijoitusinstrumenteista ja sijoitusmahdollisuuksista, sekä esiteltiin lyhyesti aiheesta aikaisemmin tehtyjä tutkimuksia. Tutkijan omalla tietämyksellä ja aikaisemmalla havainnoinnilla oli myös tärkeä rooli tutkimuksen muotoutumisessa.

Teemahaastattelussa tärkeää on huomioida ihmisten tulkinnat ja merkitykset, jotka syntyvät vuorovaikutuksen tuloksena. Haastateltavat voivat puhua aiheesta melko vapaasti siitä huolimatta, että teema onkin ennalta määrätty. Tapaukset ovat hyvin pitkälti ainutlaatuisia, eikä haastatteluilla pyritä yleistettävyyteen.

Haastatteluihin valitut henkilöt olivat kaikki 22-vuotioita opiskelijoita, jotka olivat opiskelleet korkeakoulussa jo muutaman vuoden. Tämän lisäksi he ovat olleet työelämässä jo jonkin verran ja eivätkö he olleet aivan puilla paljailla, vaan heillä oli jonkin verran säästöjä tileillään. Sijoittaminenhan kannattaisi aloittaa mahdollisimman aikaisin korkoa korolle-ilmion ansiosta, joten tämän takia ajankohta olisi otollinen. Tutkimukseen osallistui kolme henkilöä, yksi nainen ja kaksi miestä.

4.2 Haastatteluiden toteutus

Haastateltavien henkilöiden valinta oli melko helppoa, sillä kaveripiirissäni oli useita ikäisiäni henkilöitä, joilla ei ollut kokemusta sijoittamisesta. Kaikki haastateltavat olivat siis ennestään tuttuja ja tutkijalla eli jo jonkinlainen käsitys heidän tietämyksestään ja asenteistaan sijoittamista kohtaan. Kaikilla haastateltavilla oli siis samanlaiset lähtökohdat, mikä on hyvä tutkimuksen validiteettia ajatellen. Validius tarkoittaa tutkimuksen kykyä mitata juuri sitä mitä on tarkoituskin mitata (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008). Validius siis tarkoittaa, että tutkimuksen pitäisi olla huolellisesti tehty ja sen tulokset ovat ulotettavia.

Haastattelurungon laatiminen lähti liikkeelle tavoitteesta saada vastaus tiettyihin kysymyksiin asenteisiin ja tietämykseen liittyen. Teemahaastattelun kysymyksiä muutettiin hieman kandiohjaajan kommenttien jälkeen, jotta kysymyksiin vastattaisiin

mahdollisimman laajasti pelkkien kyllä-ei vastausten sijaan. Haastattelijoille annettiin kysymykset etukäteen nähtäväksi, jotta he voisivat miettiä vastauksiaan sekä pohtia asenteitaan ja tietämystänsä hieman etukäteen. Vaikka haastatteluista ei esimerkiksi testattu etukäteen, osasivat haastateltavat vastata kysymyksiin, sekä perustella kantansa melko hyvin. Ymmärrysvaikeuksiakaan ei myöskään ollut ja kaikilla haastateltavilla oli jonkinlaiset perustiedot sijoittamisesta hallussa. Haastattelut toteutettiin joulukuussa 2018 ja ne nauhoitettiin matkapuhelimella. Tämän jälkeen aineisto litteroitiin ja vastaukset pyrittiin säilyttämään sellaisena, kuin ne annettiin, eli puhekielisenä ja jos vastaaja piti esimerkiksi taukoja tai epäröi, pyrittiin se säilyttämään tässä prosessissa.

4.3 Vastausten analysointi

4.3.1 Sijoittaminen tulevaisuudessa

Ensimmäisenä haastateltavilta kysyttiin, olisivatko kiinnostuneita sijoittamaan jonkinlaisen summan rahaa tulevaisuudessa ja miksi sijoittamisen mahdollisuus ei ole vielä kiinnostanut. Sijoittaminen mielletään yleensä monimutkaiseksi ja ehkä hieman yläluokkaisenaikin toimintana. Vaikka varallisuutta sijoittaa olisikin, ihmiset eivät välttämättä tule ajatelleeksi, että elämäntilanteen muuttuessa ja rahantarpeen ilmentyessä sijoitusten muuttamisen käteiseksi on melko helppoa muutaman päivän varoitusajalla.

Haastatteluista kävi ilmi, että haastateltavat eivät pitäneet sijoitusvarallisuutta kovinkaan likvidinä. Jos rahalle on todennäköisesti käyttökohde muutaman vuoden sisällä, ei sijoitusta tehdä, vaan varat jätetään tilille odottamaan tätä mahdollista käyttökohdetta. Sijoittamista ei siis pidetä säästämisenä, vaan sijoitettavan rahan täytyisi olla ylimääräistä siinä mielessä, ettei sillä olisi mitään tulevaa käyttökohdetta lähitulevaisuudessa. Yksi vastaajista, joka opiskelee täysipäiväisesti, eikä ole tällä hetkellä työelämässä sanoo pitävänsä taloudellisia ”puskureitaan” mieluummin tilillään, koska siellä ne eivät voi tuottaa tappiota, eivätkä toisaalta tuottoakaan. Toisella vastaajalla puolestaan vanhempien rahasto-osuuksien tuotto ei ollut ollut paras mahdollinen, kun hän oli kysynyt vanhemmiltaan asiasta, mikä oli voinut lykätä sijoituspäätöksen tekemistä ja vaikuttanut käsitykseen sijoittamisen mahdollisista tuotoista. Lisäksi haluttiin lykätä sijoituspäätöksen

tekemistä siihen asti, kunnes vastaajalla olisi säännöllinen työaika ja opiskelut mahdollisesti jo takanapäin.

Haastatelluista kaikki myös mainitsivat sijoituksiin liittyvän riskin ja korostivat, etteivät halua menettää ansaitsemiaan rahoja paremman tuoton toivossa

4.3.2 Perehtyminen sijoitustoimintaan ja tietämys

Seuraavana kysyttiin, ovatko haastattelijat perehtyneet sijoitustoimintaan, vai onko heidän asenteensa peräisin pelkästään ennakkokäsitysten ja kuulopuheiden muovaamaa. Vaikka inflaatio onkin ollut tällä vuosikymmenellä melko alhainen, on se silti syönyt tasaisesti tilillä olevien varojen ostovoimaa. Myöskään talletusten korot eivät ole kompensoineet rahan arvon laskua yleisen korkotason mataluuden takia oikeastaan ollenkaan. Kaikki haastateltavat ymmärsivätkin, ettei raha pääse tuottamaan kovinkaan hyvin käyttö- tai säästötileillä.

Tiedän, että se ois kannattavaa ja että rahat tekee muuten kuolemaa siellä tilillä ja menettää arvoaan. Sellasta aika ylimalkasta (perehtymistä), että siinä on riskinsä ja rahat voi mennä kaikki, jos menee huonosti ja kannattais niinku diversifioida sitä omaa sijoitussummaa (Haastateltava 3)

Sijoitustoimintaan perehtyminen vaihteli vastaajien kesken; eräs vastaaja totesi suoraan, ettei hän ole perehtynyt ole perehtynyt sijoittamiseen ollenkaan. Toinen vastaaja sanoi olleensa lukenut satunnaisesti artikkeleita lehdistä sijoitustoimintaan liittyen, muttei ollut aktiivisesta hakenut tietoa aiheesta. Kolmas vastaaja puolestaan sanoi perehtyneensä sijoituspalveluja tarjoavan yrityksen nettisivuilla sijoittamiseen ja oli ostanut kokeilumielessä muutaman osakkeen, jonka oli myynyt pois myöhemmin saamatta tästä mainittavaa voittoa. Tätä haastateltava ei pitänyt varsinaisena sijoittamisena vaan uteliaisuudesta lähteneestä kokeilusta. Osakeihin suoraan sijoittaminen miellettiin riskialttiimmaksi kuin rahasto-osuuksien ostaminen.

Vaikka haastattelun aiheen oli sijoittaminen yleensä, oli mielikuvana sijoittamisessa nimenomaan osakkeiden ostaminen ja myyminen. Erään haastattelijan käsitys osakkeiden suoraan yritykseltä itseltään, mikä on toki mahdollista, mutta melko harvinaista.

4.3.3 Sijoittamisen korkea kynnyks

Kun tietämys sijoittamisesta on vähäistä ja eikä siitä ole aikaisempaa kokemusta saattaa se tuntua melko vieraalta ja kaukaiselta. Tämän takia kaikki haastateltavat kokivat, että kynnyks sijoittamiseen on melko korkea. Myös pienet tulot olivat haastateltujen mielestä yksi tekijä korkeaan kynnykseen aloittaa sijoittaminen, vaikka sijoittamiseen ei tarvitsisikaan laittaa suuria summia rahaa kiinni. Vaikutti siltä, että jos haastateltavilla olisi ollut suurempia summia käytettävänä, ei sijoittamiseen liittyvä riski olisi ollut niin tärkeä tekijä sijoituspäätöstä miettiessä. Haastateltavat pitivät siis koko sijoitetun summan häviämistä vaihtoehtona hieman samalla tavalla kuin mahdollisuutta hävitä rahansa uhkapelissä. Kun tulovirta olisi tasainen, voisi tästä sijoittaa tietyn prosenttiosuuden, jonka olisi toisaalta myös valmis häviämään

”Pitää sijoittaa vaan niitä rahoja, jotka ois valmis menettämään” (Haastateltava 3)

Samalla tässäkin teemassa mainittiin myös se, ettei sijoitettuja rahoja saisi heti käyttöönsä, jos niille ilmenisi tarvetta.

Kysyttäessä, miten kynnyksistä voisi madaltaa, mainittiin myös sijoittamisen transaktiokustannukset, joita madaltamalla kynnyksistä sijoittamiseen voitaisiin madaltaa. Haastateltavat eivät kuitenkaan osanneet mainita transaktiokustannuksiaan tarkalleen esimerkiksi heidän omassa pankissaan. Yksi haastateltava mainitsi myös positiivisen esimerkin madaltavan kynnyksistä sijoittamiseen.

”Ei kukaan mulle oo tullu ikinä sanomaan, että hei mä sijoitin, vaikka näihin Nesteen osakkeisiin ja kato kuinka paljon mä tein voittoa sillä.” (Haastateltava 1)

On totta, että Suomessa harvoin puhutaan raha-asioista normaalin keskustelun lomassa, eikä varsinkaan omalla rahatilanteella yleensä kehuskella hyvälle ystävällekkään. Ehkäpä tässä tilanteessa kannattaisi, jos sillä saisi jonkun muunkin rahatilanteen parantumaan tulevaisuudessa. Lehdistä luettavat esimerkit puolestaan tuntuvat melko etäisiltä, joten lähipiirin kokemukset voivat olla ratkaiseva tekijä sijoittamisen kynnyksessä.

Kaikki haastateltavat olivat jossain määrin kiinnostuneita sijoittamisesta ja kokivat suhtautuvansa avoimesti mahdollisuuteen sijoittaa tulevaisuudessa. Haastateltavat myös painottivat sijoittamisen riskiä melko paljon.

4.3.4 Sijoittamisen motiivit

Motivaationa sijoittamiseen mainittiin ennen kaikkea koron kertyminen sijoitetulle pääomalle ja houkuttelevana nähtiin se, ettei tämän tuoton eteen tarvitsisi tehdä töitä. Myös tulevaisuutta ajateltiin ja sijoitusten mahdollisten tuottojen toivottaisiin tuovan turvaa tulevaisuuden varalle, niin työttömyyden kohdatessa, kuin kaukana häämöttävää eläköitymistä varten. Yksi haastateltava mainitsi myös, että arvonnousun seuraaminen olisi jännittävää samalla tavoin kuin rahan voittaminen vaikkapa blackjackissa kasinolla. Talouselämän tuntemuksen kasvamista pidettiin myös yhtenä motivaatiotekijänä sijoittamiseen.

Niin sijoittamiskynnyksessä kuin sijoitusmotiiveissakin mainittiin esimerkin voima. Jos haastateltava huomaisi jonkun muun tienanneen suurehkon summan rahaa pienessä ajassa, voisi se motivoida sijoittamaan. Tällöin tuli myös ilmi, kuinka sijoittamista harkitsevat eivät välttämättä pidä sitä kovinkaan pitkäjänteisenä toimintana ja lyhytaikaisten sijoitusten pikavoitot eivät ole tavallisten osakesäästäjien keskuudessa kovinkaan yleisiä, vaan silloin kyse on enemmänkin vedonlyönnistä kuin sijoittamisesta.

”Jos joku tulis mun eteen näyttämään, että kato täs on iso tukku seteleitä, jonka mä sijoitin pari kuukaut sitten” (Haastateltava 1)

Kuva 2. Dow Jones Industrial Average-indeksin kehitys

Motivaatiotekijänä pidettiin myös sitä, että joku perehdyttäisi, sijoitustoimintaan alkuun ja tietoa saisi joltain tarvittaessa.

4.3.5 Sopiva sijoitustapa

Haastateltaville omasta mielestään sopivat sijoitustavat vaihtelivat hieman. Vaikka yksi haastateltava piti itseään melko lyhyen aikavälin riskinottajana, oli toinen puolestaan hieman varovaisemmalla kannalla, mutta sanoi kuitenkin suhteutuvansa kaikkiin sijoitusmahdollisuuksiin avoimin mielin, eikä suoraan rajannut mitään sijoitusmahdollisuutta pois.

”Ne ei oo kuulostanu sille hirveen kannattavilta, ku niistä ei oo tullu paljoo paskaakaan korkoo” (Haastateltava 2)

5. Yhteenveto ja johtopäätökset

Tavoitteena oli selvittää nuorten asenteita, halukkuutta ja tietämystä sijoittamiseen ja minkä takia he eivät olleet vielä tehneet sijoituspäätöstä. Nuorten sijoittamishalukkuudesta ja tietämyksestä on tehty melko vähän kvalitatiivista tutkimusta. Erityisesti haastatteluissa keskityttiin siihen, mikä nuoria voisi motivoida sijoittamaan ja minkä takia nuoret eivät ole uskaltaneet lähteä sijoittamaan. Lisäksi kysyttiin, minkälainen sijoitustyyli voisi olla sopiva kullekin henkilölle ja miten kynnystä ryhtyä sijoittajaksi voitaisiin madaltaa.

Kandidaatintutkielma jakautui kahteen osaan. Ensimmäisessä osassa käytiin läpi teoreettinen viitekehys, johon sisältyi tärkeitä sijoittamiseen liittyviä käsitteitä, sekä perustietoa sijoittamisesta. Tämän jälkeen teoriaosa jatkui katsauksella aiheesta tehtyihin aikaisempiin tutkimuksiin, sekä sivuttiin myös käyttäytymistaloustiedettä, jonka avulla voidaan pyrkiä ymmärtämään, miksi ihmiset käyttäytyvät kuluttajina, sijoittajina ja säästäjinä juuri tietyllä tavalla. Toinen, empiirinen osa koostui henkilöiden teemahaastatteluista, jonka avulla pyrittiin ymmärtämään sijoitustoimintaa harrastamattomien nuorien ajatusmaailmaa.

Sijoittamiseen tarvittavaa rahamäärää pidettiin melko suurena ja haastateltavat henkilöt olivat valmiin sijoittamaan vasta silloin, kun he pystyisivät varautumaan koko sijoitetun summan menettämiseen, mikä on tietysti sijoitustyyppistä riippuen mahdollista, mutta monessa tapauksessa äärimmäisen harvinaista. Tähän riskin yliarvioimiseen voisi toisaalta auttaa tiedon hankkiminen ja ennakkoluulojen hälveneminen. Mielenrauhaa voisi tuoda valmiisiin rahastoihin sijoittaminen, jolloin tiedonkeruuta ei tarvitse harrasta itse niin paljoa.

Haastattelujen luotettavuus on melko hyvällä tasolla, sillä haastateltavien vastauksissa toistuivat pitkälti samat teemat ja ajatusmallit. Tietysti haastateltavien määrää kasvattamalla olisi tätä saturaatiota voitu lisätä entisestään, mutta silloin laajuus olisi voinut olla kandidaatintutkielmalle liian suuri. Tutkimusmenetelmäkin oli mielestäni oikea, sillä vaikka kvantitatiivisessa tutkimuksessa otoskokoa oltaisiin voitu kasvattaa merkittävästi, olisi pelkästään lomakkeeseen vastaaminen rajoittanut haastateltavien ilmaisua selkeästi, eikä tällöin olisi voitu tehdä kovin syvälle meneviä tulkintoja haastateltavien asenteista ja perimmäisistä syistä sijoituspäätöksen lykkäämiselle.

Haastatteluista käy ilmi, että sijoittamisen aloittaminen ei olisi mahdotonta ja ehkä jopa todennäköistä tulevaisuudessa. Sen aloittaminen koetaan kuitenkin hieman vaivalloiseksi ja hieman hankalaksikin. Sijoittamista ei pidetä niinkään varallisuuden kartuttamisen keinona vaan, mielikuiva siitä on melko riskipitoinen ja tuottoja pidetään enemmän tai vähemmän sattuman kauppana. Yllättävän rahantarpeen sattuessa ylimääräisiä rahoja halutaan pitää mieluummin pankkitilillä, mistä ne on helppo ottaa käyttöön. Vaikka haastateltavat tiedostivat, ettei tilisäästäminen tuota oikeastaan yhtään mitään ja ymmärsivät, että inflaatio syö heidän rahojaan vähitellen, pitivät he silti rahojaan mieluiten tilillään.

Sijoittamiseen tarvittavaa rahamäärää pidetään melko korkeana ja haastateltavat ehkä yliarvoivat rahamäärän, joka tarvitaan alkuun pääsemiseen. Haastatteluissa ei kuitenkaan käynyt ilmi, että sijoittamista pidettäisiin jotenkin elitistisenä tai rikkaiden harrastuksena, vaan kaikki vastaajat suhtautuivat siihen ns. tavallisten ihmisten harrastuksena. Sijoittamisen motiivina pidetään hieman yllätyksettömästi oman varallisuuden kartuttamista ja suoranaista rikastumista. Toissijaisena motiivina pidetään oman taloustietämyksen lisääntymistä ja talouden tilanteen seuraamista. Lisäksi mainittiin mielenkiinto sijoitusten arvonkehityksen seuraamiseen, sekä onnistuneesta sijoittamisesta saatava mielihyvä sekä jännityksen tunne. Transaktiokustannuksia alentamalla voitaisiin yhden haastatellun mukaan motivoida ihmisiä sijoittamaan, mitä onkin jo osittain tapahtunut, kun pankit ovat alkaneet kilpailemaan sijoitustuotteiden hinnoilla. Esimerkiksi Nordea on muuttanut toimeksiantojen kustannuksia piensijoittajalle huomattavan edulliseksi (Sijoittaja.fi, 2016).

Haastateltaville sopivat sijoitusmuodot vaihtelivat suuresti. Yksi haastateltava arvioi rahastosijoittamisen olevan hänelle sopivin vaihtoehto sen helppouden vuoksi, kun taas toinen haaveili joskus tulevaisuudessa voivansa sijoittaa suoraan pieniin kasvuyrityksiin. Haastatteluissa ei ilmennyt esimerkiksi epäluottamusta rahastonhoitajan kykyihin, eikä sitä, ettei rahaston sisältöön pääsisi vaikuttamaan nähty erityisenä ongelmana. Oikeastaan rahastonhoitajan kykyihin luotettiin enemmän, kuin omiin sijoitustaitoihin ja valmiin rahaston hajautetut osakkeet nähtiin pääasiassa positiivisena asiana.

Myös koulussa annattavat mahdolliset kurssit, joista saisi lisätä tietämystään sijoittamisen, nähtiin hyvänä keinona niin kiinnostuksen lisäämiseen, kuin kynnyksen madaltamiseen.

"Aina se tuntematon pelottaa...Mitä tutumpi homma, niin tottakai se kynnys on silloin paljon matalampi" (Haastateltava 3)

5.1 Tutkimuksen reliabiliteetti ja jatkotutkimukset

Tutkimuksien luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tämän vuoksi kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan sen luotettavuutta. Kaksi tärkeintä käsitettä luotettavuutta mitatessa ovat reliabiliteetti ja validiteetti. Tutkimuksen reliabiliteetti tarkoittaa, että mittaustulokset ovat toistettavia, eivätkä sattumanvaraisia. Validiteetti puolestaan tarkoittaa tutkimusmenetelmän kykyä tutkia juuri sitä, mitä on tarkoituskin tutkia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008)

Kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteetti ja validiteetti poikkeaa hieman kvantitatiivisesta tutkimuksesta. Alun perin nämä termit ovatkin saaneet alkunsa määrällisen tutkimuksen parissa, eikä näitä välttämättä voi suoraan soveltaa kvalitatiivista tutkimusta arvioidessa. Laadullisessa tutkimuksessa aineistoa on mahdollista analysoida aineistoa laajemmin ja vapaammin, minkä takia luotettavuutta on vaikeampi arvioida. Tutkimuksen tekijä voi ajatella, että ihmistä koskevat kuvaukset ovat ainutlaatuisia, joten luotettavuutta ja pätevyyttä ei voi arvioida perinteisin menetelmin. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2008) Nämäkin haastattelut voisivat edeltää kvantitatiivista tutkimusta, jolla pyrittäisiin selvittämään, ovatko esiin tulleet tekijät yleistettävissä laajempaan joukkoon.

Tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä pitäisi kuitenkin jollain tapaa pystyä mittaamaan. Yhtenä kriteerinä voidaankin pitää henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvausta, jonka pitäisi sopia siihen liitettyihin selityksiin ja tulkintoihin. Tutkimuksen tarkka selostus tapahtumista on myös avainasemassa. Haastatteluissa ilmeni samankaltaisia teemoja ja ajatusmalleja kaikissa haastatteluissa, eikä haastateltavan joukon kasvattaminen olisi välttämättä tuonut uusia näkökulmia aiheeseen.

Yksi haastattelu suoritettiin haastateltavan kotona ja kaksi muuta tehtiin puhelimen välityksellä niin, että haastateltavat olivat kotonaan. Kaikki haastateltavat olivat siis omilla kodeillaan, jolloin olosuhteet olivat jokseenkin samanlaiset. Haastateltavat olivat kaikki saman ikäisiä ja edustivat molempaa sukupuolta. He olivat myös haastattelijalle aikaisemmin tuttuja, joten he saattoivat tietää, mikä tämän kanta oli sijoittamiseen. Tällaisissa haastattelutilanteissa haastateltavat voivat haluta myötäillä haastattelijan mielipiteitä tai vastata sellaisia vastauksia, mitä he olettavat, että haastattelijalla haluaa kuulla. Haastattelut tehtiin silloin kuin se haastatelluille sattui sopimaan, eikä haastattelutilanteissa ollut erityisiä häiriötekijöitä, kuten vaikkapa meluisa ympäristö tai

muita ihmisiä, jotka voisivat häiritä haastattelun kulkua. Kenelläkään haastateltavista ei ollut sijoituksia haastatteluhetkellä.

Haastattelija itse oli harrastanut sijoitustoimintaa jonkin verran, sekä puhunut aiheesta aikaisemmin henkilöiden kanssa jonkin verran. Haastatteluja tehdessä ilmapiiri pyrittiin kuitenkin pitämään mahdollisimman neutraalina, eikä haastattelija tässä tilanteessa ottanut suoraan kantaa siihen kannattaisiko haastateltavien aloittaa sijoittaminen tai alkanut suosittelemaan mitään tiettyjä kohteita joihin rahansa voisi sijoittaa. Myöskin kaikkien haastateltavien haastattelu kasvokkain voisi saada aikaan hieman enemmän vuorovaikutusta, sekä sen pohjalta laajempaa pohdintaa ja aineistoa. Haastattelutilanteet tehtiin illansuussa ja ne olivat melko kiireettömiä, sillä haastateltavilla ei ollut enää muuta menoa saman päivän aikana. Kysymysten vastauksissa ja teemoissa ilmeni myös päällekkäisyyksiä aika ajoin.

Sopivia jatkotutkimuksen aiheita voisi olla, vaikkapa näiden vastausten ja teemojen pohjalta kehitetty lomake, jossa otoskoko olisi suurempi. Tällä voisi selvittää, onko haastattelussa ilmi tulleet teemat yleistettävissä myös laajempaan joukkoon. Tutkimuksessa voitaisiin myös pyrkiä ottamaan selvää, miten talouselämän tietämystä nuorten parissa voisi kasvattaa. Auttaisiko, jos heille tarjottaisiin vaikkapa kaupallisen alan kursseja aiempaa aktiivisemmin, vaikka opiskeltava ala olisikin joku muu.

Toinen jatkotutkimuksen aihe voisi koskettaa sijoituspalvelujen tarjoajia. Varsinkaan nuorella sijoituspäätös tuskin syntyy, jos pankin ”puhelinmyyjä” ottaisi yhteyttä, enkä usko, että yksittäisillä nuorilla olisi niin paljon varallisuutta sijoitettavana, että palveluntarjoajien kannattaisi alkaa soittelemaan heitä läpi. Voisi olla siis kannattavaa tutkia, miten pankit pystyisivät lähestymään nuoria sijoitusasioissa. Tämä voisi tapahtua vaikkapa verkko- tai mobiilipankissa.

Lähteet:

Kirjalliset lähteet:

Alasuutari, P., 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Vastapaino

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, 2008. Tutki ja kirjoita. Otavan Kirjapaino oy.

Hull, C, P. 2010. Risk Management and Financial Institutions. Pearson

Ikäheimo S., Laitinen E., Laitinen T., 2014 Puttonen V. Yrityksen taloushallinto tänään. Vaasan yritysinformaatio OY

Järvinen, S. & Parviainen, 2014. Pääomaturvattu sijoittaminen. Talentum

Kauppa- ja teollisuusministeriö: Mihin nuoret käyttävät pikavippejä ja muita kulutusluottoja, 2006. Edita publishing OY.

Lindström, K. & Lindström, T., 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Talentum

Pesonen, M. 2011. Säästäjästä sijoittajaksi. WSOYpro

Saario, S. 2016. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. WSOYpro

Elektroniset lähteet:

A. Lusardi and O. S. Mitchell, (2011) Financial literacy around the world, *Journal of Pension Economics and Finance*, 10, 4, 497-508

Aakula, E. (2010) Nuorten sijoittaminen, opinnäytetyö, Laurea-ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma

Behrman, J.R., Mitchell, O.S., Soo, C.K., Bravo, D., (2012) How Financial Literacy Affects Household Wealth Accumulation, *American Economic review*, 102, 3, 300-304

Goodfellow J. H., (1987) Consumer Perceptions and Attitudes towards Savings and Investments, *International Journal of Bank Marketing*, 5, 3, 32-48

Hampson D., Grimes A., Banister E., McGoldrick P. J. (2018) A typology of consumers based on money attitudes after major recession. *Journal of Business research*, 159-169

Harrington C., Smith W., (2016) College student interest in personal finance education, *Financial services review*, 25, 4, 351–372

Kahneman, Daniel; Tversky, Amos, (1979) Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk, *Econometrica*, 47, 2, 263

Lambsdorff J. G., (2011) Savings and investments—an old debate in times of trouble, *Journal of Post Keynesian Economics*, 33, 4, 645-666

Lozza, E., Bonanomi, A., Castiglioni, C., Bosio, A.C (2016) Consumer Sentiment after the global financial crisis. *International Journal of Market Research*, 58, 5, 671-691

Lusardi A., Mitchell O., and Curto V., (2009) Financial Literacy among the Young, *Journal Of Consumer Affairs*, 44, 2, 358-380

Porter, N.M., Garman E. T., (1990) Testing a Conceptual model of financial well-being, *Doctoral thesis*

Salmela, S. (2016) Säästäminen ja sijoittaminen – Tutkimus sijoittamishaluttomuudesta
Opinnäytetyö, Lahden ammattikorkeakoulu, liiketalouden osasto.

Söderberga I-L., Wester M. (2012) Lay actions in the face of crisis—Swedish citizens' actions in response to the global financial crisis of 2008. *The Journal of Socio-Economics*, 41, 796-805

So-Hyun Joo, John Grable, (2004) An Exploratory Framework of the Determinants of Financial Satisfaction

Tolvanen J. (2013) Tutkimus suomalaisten sijoittamisesta, Opinnäytetyö, Tampereen ammattikorkeakoulu, liiketalouden koulutusohjelma

Aviva (2008), 'Understanding Consumer Attitudes to Saving: 2004–2008 [verkkodokumentti] [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla: <https://www.oxera.com/wp-content/uploads/2018/03/Consumer-attitudes-to-saving.pdf>

Euroopan keskuspankki. 2015. Mitä on inflaatio [verkkodokumentti]. [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla:<https://www.ecb.europa.eu/ecb/educational/hicp/html/index.fi.html>

Euroopan keskuspankki (2018). Rahapolitiikka [verkkodokumentti]. [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla:<https://www.ecb.europa.eu/mopo/intro/html/index.en.html>

Finanssiala (2017). SÄÄSTÄMINEN, LUOTONKÄYTTÖ JA MAKSUTAVAT [verkkodokumentti] [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla: http://www.finanssiala.fi/materiaalit/SLM_2017_Tutkimusraportti.pdf

Kauppalehti (2018). Talletuskorot [verkkodokumentti] [viitattu 5.11.2018]. Saatavilla: <https://www.kauppalehti.fi/porssi/korot/talletuskorot>

Kauppalehti (2018b). Näin KL kirjoitti 10 vuotta sitten finanssikriisistä: "Satojen suomalaisten rahat vaarassa Lehmanissa [verkkodokumentti]. [viitattu

8.12.2018]. Saatavilla:<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/nain-kl-kirjoitti-10-vuotta-sitten-finanssikriisista-satojen-suomalaisten-rah-at-vaarassa-lehmanissa/0f627e0c-fb53-3e52-a56a-0572acaa140f>

Kauppalehti (2011). VM: "Finanssikriisi ei ole missään nimessä ohi" [verkkodokumentti]. [viitattu

8.12.2018]. Saatavilla:<https://www.kauppalehti.fi/uutiset/vm-finanssikriisi-ei-ole-missaan-nimessa-ohi/eeef2863-2994-35e8-9565-cc65d1a569a6>

Nordea (2018). Tutkimus: Moni nuori säästää ensiasuntoa varten – ensiasunto ostetaan yhä vanhempana [verkkodokumentti]. [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla:<https://www.nordea.com/fi/media/uutiset-ja-lehdistotiedotteet/press-releases/2018/04-09-08h31-tutkimus-moni-nuori-saastaa-ensiasuntoa-varten---ensiasunto-ostetaan-yha-vanhempana.html>

Pörssisäätiö (2018). Nasdaq Helsinki –yleisindeksin kehitys [verkkodokumentti]. [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla: <http://www.porssisaatio.fi/blog/statistics/nasdaqomx-helsinki-yleisindeksin-kehitys-vuosina-1987-2014/>

Säästöpankki. 2014. Näin Suomi säästää 2014 –barometri. [verkkodokumentti]. [viitattu 8.12.2018]. Saatavilla:<http://www.saastopankki.fi/pankki/saastopankki-optia/-/nain-suomi-saastaa-2014-barometri-on-julkaistu>

Tilastokeskus (2017). Hinnat ja kustannukset [verkkodokumentti]. [viitattu

8.12.2018]. Saatavilla: https://www.tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_hinnat.html

Trading Economics. 2018. Dow Jones Industrial Average. [verkkodokumentti]. [viitattu 6.1.2018] Saatavilla: <https://tradingeconomics.com/united-states/stock-market>

Liite 1.

TEEMAHASTATTELURUNKO:

1. Henkilön ikä, sukupuoli, opiskeltava ala, vuosikurssi
2. Koetko, että voisit harkita sijoittavasi jonkinlaisen summan rahaa lähitulevaisuudessa
3. Oletko perehtynyt sijoitustoimintaan aikaisemmin
4. Mitä tiedät sijoittamisesta?
-Minkälaisia mielikuvia sijoittaminen sinussa herättää?
5. Koetko, että kynnys sijoittamisen aloittamiseen on korkea
-Jos kyllä, niin miksi?
6. Mikä motivoisi sinua sijoittamaan
7. Oletko harkinnut sijoitustapaasi
-Jos olet, miksi juuri kyseinen sijoitusmuoto
8. Miten kuvailisit itseäsi sijoittajana
-Miten kuvaisit asenteitasi sijoittamista kohtaan? Mikä siihen voisi vaikuttaa
9. Voisiko tiedon hankkiminen lisätä kiinnostustasi sijoittamista kohtaan